

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Kaniové a soudců JUDr. Marie Žiškové a JUDr. Zdeňka Kühna v právní věci žalobce: **D. H.**, zastoupen Mgr. Pavlem Marťánem, advokátem, se sídlem Latrán 193, Český Krumlov, proti žalovanému: **Magistrát hlavního města Prahy**, se sídlem Mariánské nám. 2, Praha 1, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 2. 8. 2007, čj. S-MHMP 317527/2007, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. 5. 2010, č. j. 6 Ca 277/2007 – 24,

takto:

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 5. 2010, čj. 6 Ca 277/2007 – 24, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

I.
Vymezení věci

[1] Dne 14. 6. 2007 doručil žalobce na Úřad městské části Praha 3 (dále jen „matriční úřad“) žádost o změnu příjmení z dosavadního H. na nové příjmení H.-H. Svoji žádost odůvodnil tím, že z rodových a pietních důvodů žádá o návrat k původnímu příjmení rodiny. Z rodných listů předků, které žalobce předložil, plyne, že jeho otec I., děd R. a praděd R. (narozen v roce X) používali příjmení H.-H. Při šetření, které provedl matriční úřad, bylo zjištěno a listinami doloženo, že žalobcův otec I. v roce 1971 požádal o změnu příjmení z podoby H.-H. na H. Jeho žádosti bylo vyhověno rozhodnutím Obvodního národního výboru v Praze 2 ze dne 15. 7. 1971. Žalobce se narodil až v roce X, v jeho rodném listě je uvedeno příjmení otce v podobě H.

[2] Matriční úřad rozhodnutím ze dne 10. 7. 2007, zn. Matr. 1658/2007, nevyhověl žádosti žalobce o změnu příjmení, neboť nebyl naplněn žádný z důvodů dle § 70 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení (dále jen „zákon o matrikách"). Odvolání žalobce bylo zamítnuto v záhlaví označeným rozhodnutím žalovaného. Ten při posuzování odvolání vyšel ze skutečnosti, že žádný z rodičů neužíval v době narození žalobce příjmení H.-H. Není tak naplněna podmínka pro užívání více příjmení dle § 70 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách.

[3] Žalobce napadl rozhodnutí žalovaného žalobou u městského soudu. Ten ji shora uvedeným rozsudkem zamítl, neboť posoudil uplatněné žalobní body jako nedůvodné. Soud zdůraznil, že podmínky, za nichž lze užívat více příjmení, jsou v zákoně o matrikách stanoveny taxativně. Pro naplnění hypotézy § 70 odst. 1 písm. d) je nezbytné, aby rodiče byli oprávněni užívat více příjmení v okamžiku narození dítěte. Tak tomu ovšem v případě žalobce nebylo. Správní orgány nemají v daném případě možnost správního uvážení, v jehož mezích by mohly zohlednit skutečnosti osobní povahy. Soud doplnil, že čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod nezaručuje právo na změnu příjmení.

II.
Argumenty obsažené v kasační stížnosti

[4] Žalobce (dále jen „stěžovatel") podal proti rozsudku městského soudu včasnou kasační stížnost. Stěžovatel napadá zejména výklad § 70 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách, jak jej provedl městský soud. Dle stěžovatele z tohoto ustanovení neplyne, že by podmínka, aby rodiče dítěte používaly dvě příjmení, musela být splněna v okamžiku narození dítěte. K takovému právnímu názoru nelze dospět ani striktně jazykovým výkladem citovaného ustanovení. Absurdním důsledkem tohoto výkladu je, že právo užívat dvě příjmení po rodičích nebude mít dítě, jemuž otec zemře ještě před narozením. Stěžovatel odvozuje své právo používat příjmení H.-H. od oprávnění svého otce, který toto právo měl až do své smrti.

[5] Dle stěžovatele totiž nelze přihlížet ke změně příjmení otce, neboť k ní byl donucen v důsledku perzekucí souvisejících s nespravedlivým odsouzením k smrti jednoho ze členů rodiny. Opačný přístup k této skutečnosti by představoval její legalizaci. S tímto tvrzením se ostatně městský soud ve svém rozsudku dostatečně nevypořádal. Stěžovatel zdůrazňuje, že jedním z motivů jeho žádosti o změnu příjmení byla úcta k památce otce, náprava křivdy, kterou byl následně otec postižen, památka zločinně usmrceného předka a zachování rodinného jména pro potomky.

[6] Stěžovatel poukazuje na to, že pokud by se jeho otec dožil účinnosti zákona o matrikách, nic by mu nebránilo požádat zpět o rodové příjmení, neboť oprávněnost aplikace § 70 odst. 1 písm. d) by nemohla být v jeho případě zpochybněna.

[7] Na závěr stěžovatel navrhuje, aby Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek městského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

III.
Vyjádření žalovaného ke kasační stížnosti

[8] Žalovaný ve svém vyjádření ze dne 6. 12. 2010 uvedl, že dle něho se § 70 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách vztahuje jen k příjmení rodičů, které oprávněně užívají v okamžiku narození dítěte, příp. k příjmení, které rodiče určili při uzavření manželství jako příjmení svých společných dětí. Zřejmým smyslem tohoto ustanovení je zajistit úplnou shodu příjmení dítěte s příjmením rodiče, jehož příjmení dítě užívá. Oprávnění užívat více příjmení vzniká při splnění podmínek uvedených v § 70 odst. 1 přímo ze zákona. Dle žalovaného nelze správním rozhodnutím o povolení změny příjmení založit oprávnění užívat více příjmení, resp. platná právní úprava neumožňuje povolit změnu příjmení z dosud užívaného jediného příjmení na dvě nebo více příjmení. Zákonodárce zcela záměrně koncipoval ustanovení týkající se jména a příjmení, podmínek jejich užívání a jejich změn způsobem, který s ohledem na požadavek stability v identifikaci osob nepřipouští možnosti různého výkladu.

[9] Dle žalovaného není na místě posuzovat důvody, které vedly stěžovatele k podání žádosti o povolení změny příjmení. Nepovažuje za možné přezkoumávat či zpochybňovat rozhodnutí o osobním stavu otce stěžovatele, které bylo vydáno před téměř 40 lety.

[10] Žalovaný navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl.

IV.
Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[11] Kasační stížnost je důvodná.

[12] Stěžovatel v kasační stížnosti formálně nepodřadil konkrétní námitky zákonem stanoveným důvodům, pro něž lze kasační stížnost podat (§ 103 odst. 1 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud nicméně ustáleně judikuje, že kasační stížnost obstojí, pokud jsou z ní její důvody seznatelné v dostatečné míře konkrétnosti a odpovídají zákonným kasačním důvodům. Není rozhodující, že stěžovatel sám své důvody nepodřadil k jednotlivým zákonným ustanovením či tak učinil nepřesně (viz rozsudek NSS ze dne 8. 1. 2004, čj. 2 Afs 7/2003 – 50, publ. pod č. 161/2004 Sb. NSS, všechna zde cit. rozhodnutí NSS jsou přístupná též na www.nssoud.cz).

[13] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval námitkou nepřezkoumatelnosti rozsudku městského soudu [důvod dle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., **IV.A.**], poté námitkou zpochybňující účinky rozhodnutí z roku 1971 o změně příjmení stěžovatelova otce [důvod dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., **IV.B.**] a na závěr otázkou přípustnosti změny jediného příjmení na více příjmení [důvod dle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., **IV.C.**].

IV.A.
Nepřezkoumatelnost rozsudku městského soudu

[14] Z konstantní judikatury Nejvyššího správního soudu plyne, že nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů je rozhodnutí, v němž se soud s žalobním bodem vůbec nevypořádal (viz rozsudek ze dne 18. 10. 2005, čj. 1 Afs 135/2004 – 73, publ. pod č. 787/2006 Sb. NSS) nebo dostatečně neozřejmil, proč nepovažoval za důvodnou právní

argumentaci žalobce a proč žalobní námitky považuje za liché, mylné nebo vyvrácené (viz především rozsudek ze dne 14. 7. 2005, čj. 2 Afs 24/2005 – 44, publ. pod č. 689/2005 Sb. NSS). Stěžovatel vytýká městskému soudu, že se dostatečně nevyrovnal s tvrzením, že otec stěžovatele si změnil příjmení v době nesvobody. Místo toho se uchýlil k argumentaci v kruhu.

[15] Z rozhodnutí žalovaného plyne, že při posuzování odvolání vyšel ze skutečnosti, že otec stěžovatele pozbyl na základě vlastní žádosti oprávnění užívat více příjmení před tím, než se stěžovatel narodil. Proto dle žalovaného není možné na věc aplikovat § 70 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách. Stěžovatel v žalobě tvrdil, že rozhodnutí Obvodního národního výboru v Praze 2 nemá žádné účinky, neboť žádost jeho otce o změnu příjmení, na jejímž základě bylo rozhodnutí vydáno, byla podána pod nátlakem.

[16] Městský soud se s tímto žalobním bodem vypořádal tak, že poukázal právě na rozhodnutí Obvodního národního výboru v Praze 2. Soud zdůraznil, že toto rozhodnutí nabylo právní moci dne 11. 8. 1971. Dále poukázal na to, že po tomto datu stěžovatelův otec užíval jen příjmení H., což plyne právě z rodného listu stěžovatele. Odůvodnění městského soudu je v tomto bodě úsporné, takřka na samé hraně přezkoumatelnosti, nicméně lze z něho dovodit názor městského soudu na daný žalobní bod. Městský soud se postavil na formální stanovisko, dle něhož rozhodnutí, ježto je v právní moci, vyvolává právní účinky, které mu dosud nebyly žádným následujícím aktem či opatřením odňaty. Okolnosti, které vedly k vydání aktu, nemohou zpochybnit formální ani materiální stránku právní moci rozhodnutí. Soud vzal nadto do úvahy skutečnost, že stěžovatelův otec užíval po vydání rozhodnutí obvodního národního výboru příjmení ve tvaru H.

[17] Námitka je nedůvodná.

IV.B.
Posouzení účinků rozhodnutí z roku 1971 o změně příjmení stěžovatelova otce

[18] Poté, co dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že rozsudek městského soudu není v této části nepřezkoumatelný pro nedostatek důvodů, zabýval se na základě jedné z kasačních námitek zákonností právě interpretovaného názoru městského soudu. Nejvyšší správní soud k tomuto poznamenává, že formální náhled na existenci a účinky rozhodnutí, jímž bylo stěžovatelovu otci povoleno změnit své příjmení a nadále užívat jen příjmení H., je zcela na místě. Tento náhled plně koresponduje se zásadou presumpce správnosti vydaných správních aktů, což znamená, že i vadný akt se má za bezvadný, dokud není úředně shledán opak (J. Staša In Hendrych, D. a kol. *Správní právo. Obecná část.* 6. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, s. 211). Tuto vlastnost mají i správní akty vydané v době nesvobody, která byla vymezena zákonem č. 480/1991 Sb., o době nesvobody. Zákonodárce vytvořil zákonem č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, předpoklady pro odnětí účinků <u>některým</u> správním aktům vydaným v tzv. rozhodném období za účelem zmírnění křivd spáchaných těmito akty. Z judikatury Ústavního soudu jednoznačně plyne, že uvedený zákon nemá na mysli odstranění následků všech křivd, nýbrž jen zmírnění následků, a to nikoli všech křivd, nýbrž jen některých. Z toho vyplývá, že nelze rehabilitovat křivdy jiné než do zákona zahrnuté a způsobem v zákoně uvedeným [nález sp. zn. I. ÚS 28/94 ze dne 26. 3. 1996 (N 22/5 SbNU 177)].

[19] Zmírnění následků křivd může být za splnění podmínek § 2 zákona o mimosoudních rehabilitacích provedeno zrušením správních aktů. Jednou ze základních podmínek je, že zákon tak výslovně stanoví. Rehabilitace v oblasti správních vztahů je upravena v části druhé, hlavě druhé zákona o mimosoudních rehabilitacích. Rozhodnutí o změně příjmení však nelze zařadit pod žádnou skutkovou podstatu uvedenou v § 16 až § 18 zákona o mimosoudních rehabilitacích.

[20] Rozhodnutí Obvodního národního výboru v Praze 2 o povolení změny příjmení je platné a pravomocné. Na toto rozhodnutí se navíc nevztahuje zákon o mimosoudních rehabilitacích. Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že nelze zpochybňovat právní účinky rozhodnutí o změně příjmení.

[21] Námitka je nedůvodná.

IV.C.
Užívání více příjmení změnou příjmení na základě žádosti

[22] Nejvyšší správní soud se dále zabýval posouzením stěžejní právní otázky, která spočívá ve výkladu § 72 odst. 2 zákona o matrikách a jeho vztahu k § 70 odst. 1 tohoto zákona. V této souvislosti je nezbytné předeslat, že příjmení osoby je ústavně chráněno čl. 10 Listiny a jako součást práva na rodinný život a soukromí i čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (publ. pod č. 209/1992 Sb., dále jen „Úmluva“). Nevyhovění žádosti o změnu příjmení ze strany matričního úřadu nemusí nicméně představovat zásah do tohoto práva, na rozdíl od případů, kdy by orgány veřejné moci změnu příjmení nařizovaly.

[23] V souladu s konstantní judikaturou Evropského soudu pro lidská práva je třeba poskytnout jednotlivcům na základě čl. 8 Úmluvy ochranu před svévolnými zásahy veřejné moci do osobní sféry chráněné tímto článkem. V těchto případech je třeba dbát o to, aby byla nalezena spravedlivá rovnováha mezi zájmy individuálními a zájmy veřejnými. Takovým veřejným zájmem, který může odůvodňovat nevyhovění žádosti o změnu příjmení, je zájem na jednoznačné identifikaci osob nebo přiřazení osoby k rodině nesoucí shodné příjmení (rozhodnutí ze dne 25. 11. 1994 ve věci *Stjerna proti Finsku*, stížnost č. 18131/91, srov. též rozhodnutí ze dne 6. 9. 2007 ve věci *Johansson proti Finsku*, stížnost č. 10163/02, obě přístupná na http://cmiskp.echr.coe.int). Evropský soud pro lidská práva v těchto rozhodnutích konstatoval, že jednotlivé evropské státy přistupují rozdílně ke stanovení podmínek pro změnu příjmení. Na základě tohoto zjištění dospěl k závěru, že smluvní strany Úmluvy disponují uvážením při vytváření vnitrostátních pravidel upravujících změnu příjmení, vždy však musí respektovat povinnosti plynoucí z čl. 8 Úmluvy.

[24] Dále je třeba reflektovat obecná ústavněprávní východiska, která Ústavní soud formuloval např. v nálezu sp. zn. I. ÚS 167/04 ze dne 12. 5. 2004 (N 70/33 SbNU 197) (zvýraznění doplněno): „*Základním atributem právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) je ochrana základních práv jednotlivce, do nichž je státní moc oprávněna zasahovat pouze ve výjimečných případech zejména tehdy, pokud jednotlivec svými projevy (včetně projevů volních, které mají*

odraz v konkrétním jednání) zasahuje do práv třetích osob nebo pokud je takový zásah ospravedlněn určitým veřejným zájmem, který však musí vést v konkrétním případě k proporcionálnímu omezení příslušného základního práva. *Jinými slovy, podmínkou fungování právního státu je respektování autonomní sféry jednotlivce, která také požívá ochrany ze strany státu tak, že na jedné straně stát zajišťuje takovou ochranu proti zásahům ze strany třetích subjektů, jednak sám vyvíjí pouze takovou aktivitu, kterou do této sféry sám nezasahuje, resp. zasahuje pouze v případech, které jsou odůvodněny určitým veřejným zájmem a kdy je takový zásah proporcionální (přiměřený) s ohledem na cíle, jichž má být dosaženo.* (...) *Autonomie vůle a svobodného individuálního jednání je na úrovni ústavní garantována čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.* (...) *čl. 2 odst. 3 Listiny je třeba chápat ve dvojím smyslu. Ve své první dimenzi představuje strukturální princip, podle něhož lze státní moc vůči jednotlivci a jeho autonomní sféře (včetně autonomních projevů volních) uplatňovat pouze v případech, kdy jednání jednotlivce porušuje výslovně formulovaný zákaz upravený zákonem. Také takový* zákaz však musí reflektovat toliko požadavek spočívající *v zabránění jednotlivci v zásazích do práv třetích osob a* v prosazení veřejného zájmu, je-li legitimní a proporcionální takovému omezení autonomního jednání jednotlivce. *Takový princip je pak třeba chápat jako esenciální náležitost každého demokratického právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy). Podobný obsah má také ustanovení čl. 2 odst. 4 Ústavy. Ve své druhé dimenzi pak působí čl. 2 odst. 3 Listiny jako subjektivní právo jednotlivce na to, aby veřejná moc respektovala autonomní projevy jeho osobnosti, včetně projevů volních, které mají odraz v jeho konkrétním jednání, pokud takové jednání není zákonem výslovně zakázáno.*"

[25] Vlastním předmětem nyní projednávané věci je žádost stěžovatele o změnu příjmení. Tato problematika je upravena v § 72 zákona o matrikách. Dle odst. 2 tohoto ustanovení se změna příjmení povolí zejména tehdy, jde-li o příjmení hanlivé, nebo směšné, nebo je-li pro to vážný důvod. První otázkou, kterou se musel Nejvyšší správní soud zabývat, je, zda za změnu příjmení lze považovat i nahrazení jednoho příjmení dvěma příjmeními (např. změna z příjmení H. na H.-H.). Soud přitom vyšel z účelu § 72 odst. 2 zákona o matrikách, který umožňuje změnu příjmení osoby, existuje-li pro to vážný důvod. Zákon přitom nikterak neomezuje skupinu případů, které lze podřadit pod neurčitý právní pojem „vážný důvod". Užití neurčitého právního pojmu poskytuje dané právní normě značnou obsahovou pružnost, umožňuje zohlednit všechny okolnosti konkrétního případu a nalézt spravedlivou rovnováhu mezi vůlí žadatele směřující ke změně příjmení a veřejným zájmem na stálosti příjmení osob.

[26] Konkrétní podoba změněného příjmení je pak určena důvodem, který ke změně vede. „Vážné důvody" pro změnu příjmení, které je žadatel povinen nejen tvrdit, ale i prokázat, mohou být přitom rozličné. Mohou být motivovány např. snahou navázat na rodovou tradici (např. zabránit tomu, aby vymřením rodu „po meči" přestalo být užíváno příjmení rodu v dané linii). Stejně tak to mohou být důvody reagující na nespravedlnosti, které se udály předkům žadatele během komunistického režimu v letech 1948 až 1989. Jestliže je důvod žádosti o změnu příjmení spjat s osobou (či skupinou osob – např. rodovou linií), která užívá více příjmení, pak změna příjmení spočívá v tom, že dosavadní příjmení je nahrazeno více příjmeními.

[27] Na druhou stranu nebude zpravidla důvod pro změnu jediného příjmení na více příjmení pouze z toho důvodu, že např. otec žadatele, jehož příjmení žadatel užívá,

způsobil žadateli vážnou újmu, a proto žadatel již dále nechce nést otcovo příjmení. V těchto případech, které nejsou motivovány citovým přilnutím žadatele k osobě v současnosti či minulosti užívající více příjmení, je třeba zohlednit přísnost koncepce zákona o matrikách ohledně užívání více příjmení (viz bod [29] až [31], [37] níže). K naplnění účelu žádosti v těchto případech postačí změna jediného příjmení na jiné jediné příjmení.

[28] Nejvyšší správní soud tedy dospěl k závěru, že změna příjmení dle § 72 odst. 2 zákona o matrikách může spočívat v nahrazení dosud užívaného jediného příjmení více příjmeními, jestliže to opodstatňuje vážný důvod, pro nějž se o změnu příjmení žádá.

[29] Dále se soud zabýval tím, jaký význam pro posouzení žádosti stěžovatele má § 70 odst. 1 zákona o matrikách, který obsahuje uzavřený výčet případů, kdy je osoba oprávněna užívat více příjmení. Toto ustanovení v prvé řadě vyjadřuje striktní přístup zákonodárce k možnosti užívat více příjmení, a to v kontrastu s poměrně liberálním přístupem k užívání více jmen (srov. § 62 odst. 3 zákona o matrikách). Ustanovení § 70 odst. 1 zákona o matrikách upravuje právní skutečnosti, na jejichž základě je osoba bez dalšího oprávněna užívat více příjmení. První hypotéza uvedená pod písm. a) vyjadřuje zásadu ochrany nabytých práv, a to v souvislosti se střetem nové právní úpravy a právní úpravy předchozí. Druhá a třetí hypotéza uvedená pod písm. b) a c) se týká změny příjmení v souvislosti s uzavřením manželství.

[30] Čtvrtá hypotéza, uvedená pod písm. d), umožňuje užívat více příjmení dětem, jejichž rodiče jsou oprávněni užívat více příjmení. Tato právní norma vyjadřuje cíl zákonodárce zajistit, aby děti mohly mít stejné příjmení, i když je složeno z více příjmení, jako jejich rodiče. Tato právní norma se pravidelně aplikuje v okamžiku narození dítěte, které je matriční událostí, s nímž je spojen zápis příjmení dítěte do knihy narození [§ 14 odst. 1 písm. a) zákona o matrikách]. Ustanovení § 19 zákona o matrikách upravuje v návaznosti na § 38 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, které příjmení má být zapsáno do knihy narození. Ustanovení § 70 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách odstraňuje pochybnosti o tom, zda lze do knihy narození zapsat dítěti více příjmení určených dle pravidel obsažených v § 19 téhož zákona. Při aplikaci § 19 zákona o matrikách je třeba vyjít ze stavu ke dni provádění zápisu do knihy narození.

[31] Zákon o rodině nicméně upravuje další případy, kdy u dítěte může dojít až do nabytí zletilosti (§ 40) ke změně jeho příjmení v souvislosti s uzavřením manželství mezi jeho rodiči navzájem, či matkou dítěte, jehož otec není znám (§ 39). Ke změně příjmení dítěte může dojít i v důsledku matriční skutečnosti osvojení dítěte (§ 71 zákona o rodině). Rovněž na tyto případy je třeba vztáhnou § 70 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách. Dítě může získat více příjmení na základě souhlasného prohlášení matky dítěte, jehož otec není znám, a manžela matky, jestliže se manželé dohodli, že jejich společné děti budou mít v souladu s § 38 zákona o rodině více příjmení (§ 39 odst. 2 zákona o rodině). Stejně tak může dítě nabýt více příjmení, jestliže jeho osvojitel (rodič) je oprávněn užívat více příjmení (§ 71 zákona o rodině).

[32] Při výkladu § 70 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách je třeba vždy posoudit, zda rodič je oprávněn používat více příjmení v okamžiku, kdy má být do matriční knihy

zapsáno či změněno příjmení dítěte. Není rozhodné, zda rodič byl oprávněn užívat více příjmení někdy v minulosti, ale zda má více příjmení v okamžiku, kdy má být na základě příslušné právní skutečnosti stanovena podoba příjmení dítěte.

[33] V době narození stěžovatele byli jeho otec i matka oprávněni užívat pouze jedno příjmení (H.) a tento stav trval po celou dobu nezletilosti stěžovatele. Po tuto dobu nenastala žádná právní skutečnost, která by měla za následek změnu příjmení stěžovatele a na níž by bylo možné vztáhnout § 70 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách, jak je vyloženo v bodech [30] až [32] shora. Toto ustanovení tedy na jeho případ nedopadá.

[34] Nejvyšší správní soud je toho názoru, že § 70 odst. 1 zákona o matrikách se týká pouze těch případů, kdy užívání více příjmení je spojeno s matriční událostí (§ 1 odst. 4 zákona o matrikách) či matriční skutečností [§ 5 odst. 1 písm. b) zákona o matrikách], aniž by však změna příjmení byla hlavním předmětem této události či skutečnosti. Toto ustanovení se nevztahuje na žádost o změnu příjmení dle § 72 zákona o matrikách. Změna příjmení na základě žádosti je specifickou, samostatnou matriční skutečností, což vyjadřuje i systematika zákona o matrikách, který upravuje tuto otázku v samostatném dílu.

[35] O tom, že úprava obsažená v části první, hlavě druhé, díle třetím zákona o matrikách, nazvaném „změna jména a příjmení“, je samostatnou právní úpravou nezávislou na díle prvním a druhém této hlavy zákona, svědčí § 72 odst. 3. Toto ustanovení normuje zákaz povolit změnu jména, jestliže fyzická osoba mužského pohlaví žádá o změnu na jméno ženské, nebo naopak, dále pokud žádá o změnu jména na jméno zkomolené, zdrobnělé, domácké, nebo na jméno, které má žijící sourozenec společných rodičů. Pokud by se nejednalo z hlediska systematického o úpravu samostatnou, bylo by toto ustanovení nadbytečné, neboť shodné zákazy jsou upraveny již v § 62 odst. 1 téhož zákona, který je součástí dílu prvního téže hlavy.

[36] Pokud by žádosti o změnu dosavadního jediného příjmení na více příjmení, která je odůvodněna blízkým osobním či citovým vztahem k osobě užívající více příjmení, nebylo vyhověno pouze kvůli tomu, že nejsou splněny podmínky § 70 odst. 1 zákona o matrikách, byl by žadatel bezdůvodně znevýhodněn oproti žadateli, který by ze stejného důvodu žádal o změnu z dosavadního jediného příjmení na jiné jediné příjmení. Právní řád je založen na relativním konceptu rovnosti, dle něhož je přípustný odlišný postup vůči různým skupinám jednotlivcům, jestliže se tak děje dle kritérií racionálních a objektivních [viz např. nález sp. zn. Pl. ÚS 5/2000 ze dne 20. 2. 2001 (N 31/21 SbNU 273; 127/2001 Sb.), nebo rozsudek NSS ze dne 16. 4. 2008, čj. 1 Ans 2/2008 – 52]. Kritériem pro úspěšnost žádosti by v daném případě bylo, zda se navrhované příjmení po změně má skládat pouze z jednoho příjmení, nebo více příjmení. Toto kritérium je sice objektivní, nicméně nikoliv racionální. Veřejný zájem na stálosti příjmení a snadné identifikaci osob je totiž prolomen v obou případech, a to se stejnými důsledky. Nelze tedy dospět k závěru, že by rozdílné zacházení s těmito případy bylo opodstatněno veřejným zájmem. Tím méně v případě, kdy identifikace osob je zajišťována především pomocí v zásadě neměnných rodných čísel.

[37] Nejvyšší správní soud uzavírá, že na posuzování žádosti o změnu příjmení dle § 72 odst. 2 zákona o matrikách nelze aplikovat § 70 odst. 1 téhož zákona. To nicméně neznamená, že by matriční úřad neměl zohlednit zásadu omezené přípustnosti užívání více

příjmení, jejímž vyjádřením je posledně uvedené ustanovení. Při posuzování žádosti o změnu jediného příjmení na více příjmení se tato zásada projeví v přísném zkoumání, zda požadovaná změna je odůvodněna tak výjimečnými skutečnostmi, pro něž nepostačí změna jediného příjmení na jiné jediné příjmení (viz body [26] a [27] shora).

[38] Ostatně pouze shora podaný výklad § 72 odst. 2 a jeho vztahu k § 70 odst. 1 zákona o matrikách umožňuje poměřit konkrétní okolnosti daného případu formující individuální zájem s veřejným zájmem na stabilitě příjmení a snadné identifikaci osob. Proto pouze takový výklad je v souladu s požadavky čl. 8 Úmluvy a postulátem právního státu, jak byl vyložen v cit. judikatuře Ústavního soudu (viz body [23] a [24] shora).

[39] Tato kasační námitka je důvodná.

V.
Závěr a náklady řízení

[40] Nejvyšší správní soud s ohledem na shora uvedené dospěl k závěru, že městský soud nesprávně posoudil právní otázku přípustnosti změny příjmení z jediného příjmení na více příjmení. Na posouzení této právní otázky aplikoval § 70 odst. 1 zákona o matrikách, ačkoliv ten na případ nedopadá, namísto toho, aby zkoumal naplnění podmínek dle § 72 odst. 2 tohoto zákona.

[41] Z tohoto důvodu dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto zrušil dle § 110 odst. 1 věty první před středníkem s. ř. s. napadený rozsudek městského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm je městský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

[42] V novém rozhodnutí městský soud rozhodne také o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. května 2011

JUDr. Lenka Kaniová
předsedkyně senátu